

ІНОЗЕМНІ БАНКИ НА РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ ТА ПРОБЛЕМИ ЇХ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

© 2016 ЛАПКО О. О., ДЕМЧЕНКО А. М.

УДК 336.77

Лапко О. О., Демченко А. М. Іноземні банки на ринку банківських послуг України та проблеми їх державного регулювання

Розглянуто вплив іноземних банків на функціонування банківського ринку України. З урахуванням приходу іноземного капіталу на банківський ринок Національним банком України було змінено класифікацію банків. Від єдиного критерію – величини активів – перейшли до трьох критеріїв: банки з державною часткою в капіталі, банки іноземних банківських груп і дві групи банків класифіковані за величиною активів. Проаналізовано присутність іноземних банків на ринку України і показано, що, незважаючи на істотний приплив іноземного інвестиційного капіталу, очікування щодо позитивного впливу на зниження вартості кредитування в країні не виправдалися. З одного боку, наявні певні позитивні зміни, що частково посилює конкуренцію на ринку банківських послуг. З іншого боку, посилюється іноземний контроль за вітчизняною банківською системою, зростає конкуренція між вітчизняним та іноземним капіталом, посилюється ймовірність спекулятивних операцій, зменшилися обсяги кредитування малого і середнього бізнесу. Тому в основу державного регулювання процесів інтеграції національного та іноземного банківського капіталу має бути покладений захист вітчизняного банківського капіталу на державному рівні, що обумовлює більш жорсткі вимоги при ліцензуванні сумнівних іноземних банків.

Ключові слова: банківський ринок, класифікація банків, іноземний капітал, іноземні банки, державне регулювання.

Табл.: 2. **Бібл.:** 7.

Лапко Олена Олександрівна – доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри фінансів та кредиту, Міжнародний університет фінансів (пр. Перемоги, 37, Київ, 03056, Україна)

E-mail: lapkoelena2711@gmail.com

Демченко Андрій Миколайович – аспірант кафедри фінансів та кредиту, Університет банківської справи (вул. Андріївська, 1, Київ, 04070, Україна)

E-mail: demchenko.ubs.nbu@gov.ua

УДК 336.77

UDC 336.77

Лапко Е. А., Демченко А. Н. Иностранные банки на рынке банковских услуг Украины и проблемы их государственного регулирования

Рассматривается влияние иностранных банков на функционирование банковского рынка Украины. С учетом прихода иностранного капитала на банковский рынок Национальным банком Украины была изменена классификация банков. От единого критерия – по величине активов – перешли к трем: банки с государственной долей в капитале, банки иностранных банковских групп, и две группы банков классифицированы по величине активов. Проанализировано присутствие иностранных банков на рынке Украины и показано, что, невзирая на существенный приток иностранного инвестиционного капитала, ожидания относительно положительного влияния на снижение стоимости кредитования в стране не оправдались. С одной стороны, произошли определенные положительные изменения, что частично усилило конкуренцию на рынке банковских услуг. С другой стороны, усилился иностранный контроль за отечественной банковской системой, возросла конкуренция между отечественным и иностранным капиталом, усилилась вероятность спекулятивных операций, уменьшились объемы кредитования малого и среднего бизнеса. Поэтому в основу государственного регулирования процессов интеграции национального и иностранного банковского капитала должны быть положены защита отечественного банковского капитала на государственном уровне, что обуславливает более жесткие требования при лицензировании сомнительных иностранных банков.

Ключевые слова: банковский рынок, классификация банков, иностранный капитал, иностранные банки, государственное регулирование.

Табл.: 2. **Библ.:** 7.

Лапко Елена Александровна – доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой финансов и кредита, Международный университет финансов (пр. Победы, 37, Киев, 03056, Украина)

E-mail: lapkoelena2711@gmail.com

Демченко Андрей Николаевич – аспирант кафедры финансов и кредита, Университет банковского дела (ул. Андреевская, 1, Киев, 04070, Украина)

E-mail: demchenko.ubs.nbu@gov.ua

Lapko O. O., Demchenko A. M. The Foreign Banks in the Market of Banking Services of Ukraine and Problems of the State Regulation

The influence of foreign banks on functioning of the banking market of Ukraine has been considered. In view of entrance of the foreign capital to the banking market, the National Bank of Ukraine has changed the classification of banks. The single criterion – by the asset value – was changed to the following three: banks with the State share in the capital, banks of the foreign banking groups, and two groups of banks were classified by the asset value. Presence of foreign banks in the Ukrainian market has been analyzed and it has been displayed that, despite significant inflows of foreign investment capital, expectations about the positive impact on reducing the cost of crediting in the country did not materialize. On the one hand, there have been certain positive developments, which partly heightened competition in the market of banking services. On the other hand, the foreign control over the national banking system has enhanced, competition between the national and the foreign capital has increased, likelihood of speculative operations has grown, volumes of crediting small and medium-sized businesses have decreased. Therefore, the State regulation of processes of integration of the national and the foreign bank capital should be based on protection of the national bank capital at the State level, which provides more stringent requirements when licensing the doubtful foreign banks.

Keywords: banking market, classification of banks, foreign capital, foreign banks, the State regulation.

Tbl.: 2. **Bibl.:** 7.

Lapko Olena O. – D. Sc. (Economics), Professor, Head of the Department of Finance and Credit, International University of Finance (37 Peremohy Ave., Kyiv, 03056, Ukraine)

E-mail: lapkoelena2711@gmail.com

Demchenko Andrii M. – Postgraduate Student of the Department of Finance and Credit, University of Banking (1 Andriivska Str., Kyiv, 04070, Ukraine)

E-mail: demchenko.ubs.nbu@gov.ua

У часті іноземного капіталу відіграє важливу роль у розвитку банківської системи та економіки будь-якої країни, оскільки він є важливим джерелом фінансування економіки. Періоди інтенсивного припливу іноземного банківського капіталу характерні для багатьох країн з ринковою економікою. Особливо інтенсивно вони протікають в умовах глобалізації, коли рух банківського капіталу відбувається практично без наявних обмежень.

Для України цей період розпочався з набуття незалежності, однак після прийняття Закону України «Про банки і банківську діяльність» у 2000 р. [1] процеси припливу іноземного капіталу на вітчизняний банківський ринок суттєво пошавились. Відповідно до [1] банком із іноземним капіталом вважається банк, в якому частка капіталу, що належить хоча б одному іноземному інвестору, становить не менше 10%. Законом було передбачено також можливість відкриття представництв банку та дочірніх компаній іноземних банків. На відміну від банку з іноземним капіталом іноземний банк – це банківська установа, що контролюється іноземними власниками (або інвесторами), діє в їхніх інтересах, здійснює стратегічне керівництво розвитком дочірньої структури або філії з країни, де знаходиться головний офіс материнської компанії. Цим ознакам в Україні відповідають банки зі 100% іноземним капіталом.

Перші іноземні банки, що прийшли на банківський ринок України, були переважно маловідомі, і досить часто головні офіси цих банківських установ були зареєстровані в офшорних зонах. Втім, одним із іноземних банків, що першим розпочав свою діяльність з придбання акціонерного поштово-пенсійного банку «Аваль», був Райффайзен Банк Аваль, який є дочірнім банком міжнародної банківської групи Reiffeisen Bank International AG. Він прийшов на банківський ринок України відразу після здобуття нею незалежності, відкривши близько 50 відділень майже в усіх обласних центрах України. Це характеризувало його як банк, який має намір працювати в Україні в усіх сферах банківської діяльності, включаючи роздрібний бізнес (ритейл).

Для більшості великих іноземних банків бізнес в Україні був не цікавий, оскільки дозволялося відкривати лише представництва та дочірні компанії, які залежали виключно від законодавства України. В умовах реформування економіки змінювалося також законодавство, що не дуже влаштувало іноземні банки, які хотіли стабільності в законодавчій сфері. Тому вони очікували на дозвіл відкривати філії.

Представництва є найбільш обмеженою формою присутності іноземного банку в зарубіжній країні, оскільки головним його завданням є збирання інформації та підготовка аналітичних оглядів для клієнтів про ринок, загальні економічні тенденції у країні перебування, стан бізнесу тощо. Їм не дозволяється здійснювати ключові банківські операції – прийом депозитів та надання кредитів. В економіках, які реформуються чи перебувають на стадії становлення ринкових відносин, відкриття представництва є першим кроком при входженні на ринок.

Дочірні компанії іноземних банків є юридичними особами, відокремленими від головного банку. Вони створюються за законами країни перебування та підлягають державному нагляду і регулюванню за законами цієї країни. Хоча більша частина їхньої власності належить іноземному материнському банку, дочірні компанії виокремлюються зі своїм власним капіталом. Вони мають окремі від материнської компанії банківські рахунки, є фінансово незалежними та можуть брати позики лише під свій власний капітал, що обмежує їхню кредитну діяльність. Як правило, дочірні компанії іноземних банків створюються з метою корпоративного банківського обслуговування та ритейлу, пов'язаного з обслуговуванням фізичних осіб.

Філії є підрозділами головного банку та діють як юридичні або функціональні відгалуження іноземного головного офісу. Вони не мають статусу окремої юридичної особи та окремого балансу (за деяким виключенням). Функція нагляду за діяльністю філії іноземних банків належить в першу чергу регулятору в країні походження, а не державним органам приймаючої країни. Оскільки філії є підрозділами головного банку, то на них поширюється дія законів та регулюючих положень країни місцезнаходження головного офісу. Як підрозділам головного банку, їм дозволяється здійснювати кредитні операції на основі капіталу головного банку, а не лише на основі регулятивного капіталу в країні розташування (як у випадку дочірніх компаній). Однак на це потрібний дозвіл від регулюючого органу країни розташування. В Україні регулюючим органом є Національний банк України [2]. Філії можуть залучати клієнтів завдяки репутації головного банку та мають прямиий доступ до його менеджерської та технічної підтримки. Втім, переваги філії порівняно з дочірньою компанією значно залежать від наглядових вимог у країні її розташування та зменшуються при зростанні обмежень, які накладаються на діяльність філії у країні перебування. За сучасних умов відкриття філії є найбільш вигідною формою діяльності для іноземних банківських установ.

У 2006 р. до Закону України «Про банки і банківську діяльність» було внесено зміни і доповнення. Зокрема, було зафіксовано, що з дня вступу України до СОТ іноземні банки можуть відкривати на території України також філії. Створення філії було дозволено лише банкам з високими стандартами банківського нагляду, при цьому були встановлені вимоги щодо мінімальної величини капіталу таких банків. Підставою для здійснення філією іноземного банку банківської діяльності в Україні є її акредитація, яка передбачає внесення НБУ відповідного запису до Державного реєстру банків та видачу банківської ліцензії.

Банківський бізнес в Україні весь цей час був високодохідним [3], що і спричинило стрімке входження на вітчизняний ринок відомих іноземних банків. Зацікавленість іноземного капіталу українською економікою була викликана не лише високим рівнем маржі між процентними ставками на ринку банківських послуг України та світу, але також бажанням освоювати нові фінансові ринки. Ці процеси були характерними для багатьох

країн Східної та Центральної Європи, уряди яких створювали відповідні умови для залучення іноземного капіталу в економіку своїх країн шляхом підвищення рівня її лібералізації. А для бізнесу та населення України статус «іноземний банк» завжди був ознакою стабільності та інноваційності, тому поява іноземних банків на вітчизняному фінансовому ринку була довшоочікуваною.

У результаті кількість банків з іноземним капіталом в Україні лише протягом 2006–2008 рр. зросла від 23 до 47, у т. ч. із 100% іноземним капіталом – від 9 до 17. Протягом наступних років тривали процеси консолідації банківських установ, і кількість іноземних банків на ринку банківських послуг до 2014 р. продовжувала зростати.

У зв'язку зі значним припливом іноземного капіталу на вітчизняний банківський ринок Національний банк України, за поданням Комітету НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків, 31 грудня 2015 р. змінив критерії розподілу банків по групах. Раніше банки класифікували за розміром активів, і до першої групи найбільших за активами банків належали 16 банків: ПриватБанк, Ощадбанк, Укрексімбанк, Дельта Банк, Промінвестбанк, Райффайзен Банк Аваль, Укрсоцбанк, Сбербанк Росії, Альфа-банк, Надра Банк, ПУМБ, ВТБ Банк, «Фінанси і Кредит», УкрСиббанк, Укргазбанк, ОТП Банк [4].

За новими критеріями, з 2016 р. регулятор виділив такі групи [5]:

- ✦ банки з державною часткою (у яких держава володіє часткою понад 75%), до якої увійшли Ощадбанк, Укрексімбанк, Укргазбанк, Родовід Банк, Розрахунковий Центр, Держзембанк, УБРР;
- ✦ банки іноземних банківських груп (власниками контрольних пакетів акцій у яких є іноземні банківські установи), до якої з початку року увійшли 19 фінустанов: Промінвестбанк, Райффайзен Банк Аваль, Сбербанк Росії, Укрсоцбанк, УкрСиббанк, ВТБ, КредіАгріколь, ОТП банк, Сітібанк, ІНГ Банк Україна, Кредобанк, Правекс-Банк, ВіЕс Банк, БМ БАНК, Піреус банк МКБ, Марфін Банк, Кредит Європа, Дойче Банк ДБУ, СЕБ Корпоративний;

- ✦ група I (банки, частка активів яких більша за 0,5% активів банківської системи), до якої увійшли 13 фінустанов: ПриватБанк, Альфа-Банк, ПУМБ, банк «Південний», Хрещатик, Мегабанк, Кредит Дніпро, ПроКредит, Фідобанк, Універсал Банк, Платинум Банк, Схід, Діамант;
- ✦ група II (банки, частка активів яких менша за 0,5% активів банківської системи), куди увійшли решта 78 банківських установ.

З 01.07.2016 р. Національний банк України перевів до групи банків іноземних банківських груп Альфа-банк, Універсал Банк і ПроКредит банк – з першої групи банків, та «Неос банк», «Ідея Банк» і Банк «Форвард» – з другої, керуючись тим, що контрольні пакети акцій цих фінансових установ належать іноземним банкам чи іноземним фінансово-банківським групам, у власності яких є контрольний пакет акцій хоча б ще однієї банківської установи. Раніше віднесення банків до цієї групи відбувалося за ознакою джерел походження капіталу та наявної структури системи корпоративного управління. Таким чином, сьогодні серед банків іноземних банківських груп присутні 25 фінансових установ.

Динаміка кількості банків з іноземним капіталом на банківському ринку України у 2009–2016 рр. представлена в табл. 1.

Незважаючи на очікування фінансових аналітиків, що прихід іноземного капіталу суттєво впливатиме на зниження конкурентоспроможності вітчизняних банківських установ, такі надії не знайшли реального підтвердження. Частка іноземного капіталу в статутному капіталі банків не зростала і становила 32–41%. Так, станом на 01.01.2014 р. вона склала 34%, станом на 01.01.2015 р. – 32,5%. І лише на 01.10.2016 р., у зв'язку з ліквідацією ряду проблемних банків з вітчизняним капіталом, вона становила 56%. При цьому значну питому вагу серед іноземного капіталу становив російський капітал: протягом 2014 р. завершилась угода з придбання «Банку Кіпру» російським «Альфа банком»; відбувся продаж ПАТ «Банк перший» групі іноземних інвесторів; ПАТ «Міський комерційний банк» (бренд City Commerce Bank) змінив власників – 100% акцій керуючої компанії GFM Group, яка володіє банком, пе-

Таблиця 1

Динаміка кількості банків з іноземним капіталом, що діяли в Україні

Показник	Рік								
	01.01.2009	01.01.2010	01.01.2011	01.01.2012	01.01.2013	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016	01.10.2016
Кількість банків, які мають ліцензію на банківські операції, од.	1184	1182	1176	1176	1176	1180	1163	1117	1100
з них з іноземним капіталом, од.	553	551	555	553	553	449	551	441	440
у т. ч. зі 100% іноземним капіталом, од.	117	118	220	222	222	119	119	119	225
Частка іноземного капіталу в статутному капіталі банків, %	336,7	335,8	440,6	441,9	339,5	334,0	332,5	443,3	556,0

рейшли у власність нових інвесторів; протягом 2014 р. завершився процес злиття дочірніх структур Unicredit Group – ПАТ «Укрсоцбанк» і ПАТ «Унікредитбанк» [6].

Іноземні банківські групи традиційно користуються високою популярністю серед клієнтів, тому Forbes відрейтингував фінансовий стан материнських банківських груп, які мають філії та дочірні банки на ринку України. Рейтинг іноземних банків в Україні від Forbes очолили глобальні фінансові холдинги, до складу яких входять шведський «СЕБ Корпоративний Банк» (SEB Group), німецький «Дойче Банк ДБУ» (Deutsche Bank), французькі «КредіАґріколь Банк» (Credit Agricole Group) та «Укрсиббанк» (BNP Paribas), а також американський «Сітібанк» (Citi Group). Провідні місця в рейтинговій таблиці транснаціональним банкам забезпечило оптимальне поєднання низького ризику країн походження капіталу, стійкої динаміки курсу акцій материнських груп з високою рентабельністю, ліквідністю та якістю активів.

Великим іноземним банкам (Citi Group, ING Bank, Deutsche Bank, SEB тощо) не цікавий вітчизняний ритейл і, як наслідок, у них відсутня розгалужена мережа відділень по містах України. Вони зосереджені на більш якісних кредитних портфелях – на інвестиційному та корпоративному банкінгу. «Дойче Банк» і «Сітібанк» із

самого початку діяльності в Україні позиціонували себе як спеціалізовані банки для юридичних осіб. З п'ятірки лідерів рейтингу в ритейлі працюють лише два французькі банки, з яких «КредіАґріколь Банк» спеціалізується на роботі з аграрним бізнесом і на роздрібному секторі банківництва.

Водночас, існує ряд європейських і російських фінансових холдингів, які залишаються активними конкурентами для вітчизняних банків у роздрібному сегменті ринку. До них належать дочірні компанії іноземних банківських груп Unicredit, Raiffeisen International, Сбербанк, PKO Bank Polski.

В умовах політичного протистояння та воєнних дій з Росією банки з російським державним капіталом зазнали тиску з боку суспільної думки, що позначилося на значному відтоку вкладів. Деякі російські банки були змушені залишити вітчизняний банківський ринок, у той час як їм на заміну прийшли європейські невеликі банки, котрі ще два роки тому страждали від цінової конкуренції з боку російських банків. Таким чином, банки іноземних банківських груп в Україні представляють такі банківські групи (табл. 2), про перспективні плани яких щодо вітчизняного банківського ринку свідчить кількість відділень, відкритих у великих містах України.

Таблиця 2

Банки іноземних банківських груп в Україні

№ з/п	Назва банку	Іноземна банківська група	Кількість відділень
1	СЕБ Корпоративний банк	SEB Group, Швеція	-
2	Дойче банк Україна	Deutsche Bank, Німеччина	-
3	КредіАґріколь Банк	Credit Agricole Group, Франція	164
4	Укрсиббанк	BNP Paribas, Франція	407
5	Сітібанк	Citigroup, США	-
6	Райффайзен Банк Аваль	Reiffeisen International Group, Австрія	551
7	ІНГ Банк Україна	ING Group, Голандія	-
8	Укрсоцбанк	Unicredit Group, Італія	261
9	Кредобанк	PKO Bank, Польща	109
10	Промінвестбанк	Внешэкономбанк, Росія	57
11	ВТБ банк	Внешторгбанк, Росія	54
12	Правекс-Банк	Intesa Sanpaolo, Італія	99
13	Марфін Банк	Kıprus Popular Bank (60%), Public Co Ltd (40%), Кіпр	40
14	ВІЕС Банк	Росія	38
15	ПроКредит Банк	Німеччина	24
16	Ідея Банк	Getin Holding SA, Польща	82
17	Сбербанк Росії	Росія	149
18	Універсал Банк	Eurobank EFG, Греція	40
19	Піреус банк МКБ	Pireus Bank, Греція	16
20	ІНГ Україна	ING – Group, Голандія	-
21	ОТП Банк	Угорщина	83
22	БМ-Банк	Росія	17
23	Банк Форвард	Росія	20
24	Кредит Європа Банк	Fiba Group, Турція	-
25	Альфа Банк	ABN Holdings, Люксембург, РФ	н/д

За прибутковістю домінуючі позиції займають КредіАгріколь, ВТБ Банк та Сбербанк Росії. Найбільш збитковими є ОТП Банк, Укрсиббанк, Райффайзен Банк Аваль, Укрсоцбанк. За розмірами активів банки розподіляються так: Промінвестбанк, Укрсоцбанк, Райффайзен Банк Аваль, Сбербанк Росії – 46–53 млрд грн, ВТБ Банк, Укрсиббанк, ОТП Банк та КредіАгріколь – від 20 до 45 млрд грн. За розміром зобов'язань лідирують Райффайзен Банк Аваль, Укрсоцбанк, Укрсиббанк та КредіАгріколь. Найбільш активними іноземними банками є КредіАгріколь, Райффайзен Банк Аваль та Сбербанк Росії.

Наслідки допуску іноземних інвестицій в українську банківську систему і в економіку загалом неоднозначні та несуть в собі як позитивні моменти, так і певні ризики, які призводять до зміни структури банківської системи. З одного боку, на ринку збільшення частки іноземного капіталу в банківській системі прискорило залучення іноземних інвестицій в економіку, привнесло нові банківські технології, частково посилило конкуренцію банківських послуг. Позитивні напрями впливу проявляються через створення якісно нового фінансово-економічного середовища; запровадження банківських інновацій, спрямованих на підвищення якості обслуговування клієнтів; розширення спектра банківських послуг; покращення менеджменту в банках; зростання сукупного рівня капіталізації банківської системи; впровадження міжнародного досвіду ведення банківської справи; зниження собівартості банківських продуктів за рахунок ефекту економії на масштабах; впровадження високих стандартів управління персоналом, розкриття інформації; контроль за ризиками.

Негативні прояви присутності іноземного капіталу у вітчизняній банківській системі – це захоплення банківського ринку України та зростання іноземного контролю; посилення нерівноправної конкуренції між банками з національним та іноземним капіталом; підвищення ймовірності впливу українського капіталу до зарубіжних країн; чутливість вітчизняних банків до коливань на світових фінансових ринках; прихід на вітчизняний ринок іноземних банків, які не мають високих міжнародних рейтингів, надійності, достатнього обсягу капіталу; ускладнення механізмів банківського нагляду; ймовірність збільшення спекулятивних операцій; зменшення обсягів кредитування малого та середнього бізнесу, оскільки транснаціональні банки надають перевагу обслуговуванню корпоративних клієнтів. Так і не відбулось очікуваного зниження ставок на банківські ресурси, а види операційної діяльності іноземних банків фактично не відрізняються від діяльності українських банків. Вони не кредитують державні підприємства, житлово-комунальне господарство, не займаються операціями з цінними паперами.

Причинами погіршення ефективності діяльності банківської системи є те, що основною метою іноземних банків виступає не підвищення добробуту населення країни-реципієнта, а максимізація прибутку власників та акціонерів.

Вони вирішують, насамперед, власні проблеми, які істотно відрізняються від системних загальноеконо-

мічних завдань, що стоять перед економікою і сформовані відповідно до національної економічної політики. Реально ж експансія іноземних банків призводить до ускладнення банківського нагляду, втрати суверенітету в проведенні грошово-кредитної політики, зростання чутливості вітчизняних банків до коливань на світових фінансових ринках, посилення іноземного контролю, підвищення ймовірності впливу українського капіталу до зарубіжних країн. Тому слід більш жорстко контролювати доступ іноземного капіталу в банківський сектор України, що передбачає передусім сукупність заходів підтримки конкурентоспроможності банків з національним капіталом і використання зарубіжного досвіду для підвищення конкурентоспроможності вітчизняної банківської системи.

Слід обмежити доступ банків з низьким рейтингом, а також увести обмеження на обсяг інвестицій іноземних банківських груп. Відомо, що існують пропозиції вітчизняних фінансових аналітиків щодо обмеження іноземного капіталу в банківській системі до 50% (за показником частки іноземного капіталу в сукупних банківських активах), що дозволить Україні залишитися в групі незалежних країн (за класифікацією експертів МВФ).

Основним принципом регулювання процесів інтеграції національного та іноземного банківського капіталу має бути захист вітчизняного банківського капіталу на державному рівні [7]. Це обумовлює такі особливості режиму допуску та діяльності на ньому іноземних банків:

- ✦ більш жорсткі вимоги при ліцензуванні з метою захисту вітчизняних банків, які не конкурентоспроможні з транснаціональними банківськими групами;
- ✦ обмежений характер банківських операцій, що обумовлено як формами присутності іноземних банків на банківському ринку України, так і небажанням більшості іноземних банків кредитувати фізичних осіб, житлово-комунальний сектор тощо;
- ✦ високий ступінь кредитних і валютних ризиків;
- ✦ незначна участь іноземних банків у вітчизняних банківських інститутах.

Ці особливості не дозволяють повною мірою використовувати переваги від залучення іноземного капіталу на фінансовий ринок України, а саме – забезпечення доступу до додаткових джерел фінансування, можливості міжнародного обміну новими банківськими технологіями, вдосконалення менеджменту вітчизняних банків та їхній вихід на зарубіжні фінансові ринки.

На нашу думку, слід доповнити перелік критеріїв допуску іноземних банків на внутрішній ринок вимогою спрямовувати частину ресурсів на розвиток банківської інфраструктури та технологій, підвищення ефективності систем внутрішнього контролю, а також удосконалення систем державного регулювання країни, до якої вони належать. Слід також встановити стимулюючі нормативи для забезпечення якомога більшої повноти банківських операцій, передбачивши режими діяльності з повним переліком банківських операцій (з передбаче-

ними стимулюючими заходами державного регулювання) та обмеженням переліком банківських операцій, які не стимулюються.

Додатковими заходами контролю за виконанням іноземними банками встановлених нормативів слід вважати посилення ролі аудиторських компаній та спеціалізованих комітетів (комісій) у банківській сфері, які слід залучати до банківського нагляду, як це передбачено системами державного регулювання в багатьох країнах.

Зaproпоновані заходи щодо регулювання іноземного банківництва дозволять більш повно використовувати потенціал іноземних банків для зміцнення банківської системи України, що сприятиме підвищенню її конкурентоспроможності та, як наслідок, дозволить покращити обслуговування споживачів банківських послуг. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 7 грудня 2000 р. № 2121-III. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>

2. Закон України «Про Національний банк України» від 20 травня 1999 р. № 679-XIV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/679-14>

3. Основні показники діяльності банків України. URL: http://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593

4. НБУ розподілив банки за групами на 2015 рік. URL: http://ukr.lb.ua/economics/2015/01/06/291440_nbu_rozpodiliv_banki_grupami.html

5. НБУ змінив критерії групування банків. URL: <https://delo.ua/finance/nbu-izmenil-kriterii-grupirovaniya-bankov-310002/>

6. Корнилюк Р. В. Рейтинг материнських іноземних банків – 2016 р. URL: <http://forbes.ua/ua/business/1392899-rejting-materinskih-inozemnih-bankiv-2016>

7. Дзюблюк О., Владимир О. Іноземний капітал у банківській системі України: вплив на розвиток валютного ринку та діяльність банків. *Вісник Національного банку України*. 2014. № 5. С. 26–33.

REFERENCES

Dziubliuk, O., and Vladymyr, O. "Inozemnyi kapital u bankivskii systemi Ukrainy: vplyv na rozvytok valiutnoho rynku ta diialnist bankiv" [Foreign capital in the banking system of Ukraine: influence on the development of the currency market and banking]. *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy*, no. 5 (2014): 26-33.

Kornyliuk, R.V. "Reitynh materynskykh inozemnykh bankiv – 2016 r." [The rating of the parent foreign banks – 2016]. <http://forbes.ua/ua/business/1392899-rejting-materinskih-inozemnih-bankiv-2016>

[Legal Act of Ukraine] (1999). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/679-14>

[Legal Act of Ukraine] (2000). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>

"NBU izmenil kriterii grupirovaniya bankov" [NBU changed the grouping criteria of banks]. <https://delo.ua/finance/nbu-izmenil-kriterii-grupirovaniya-bankov-310002/>

"NBU rozpodiliv banky za hrupamy na 2015 rik" [NBU banks distributed by groups for 2015]. http://ukr.lb.ua/economics/2015/01/06/291440_nbu_rozpodiliv_banki_grupami.html

"Osnovni pokaznyky diialnosti bankiv Ukrainy" [Main indicators of activities of Ukrainian banks]. http://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593